

STEFAN MANIAK

1. [Dane osobiste:]

Sierżant Stefan Maniak, 43 lata, podoficer zawodowy.

2. [Data i okoliczności zaareztowania:]

12 lipca 1940 roku zabrany przez NKWD z obozu internowanych żołnierzy polskich w Litwie, z miejscowości Wiłkowyszki.

3. [Nazwa obozu, więzienia, miejsca przymusowych prac:]

Obóz Juchnowo [Juchnów], Kozielsk i Griazowiec. Praca wewnątrz obozu przy budowie budynków, poza obozem – rąbanie drzewa budulcowego w lesie, przy naprawie i oczyszczaniu dróg ze śniegu. Praca przymusowa, bezpłatna, za zupę na kolację.

4. [Opis obozu, więzienia:]

Obóz Juchnów: budynki stare, murowane z cegły i część z gliny, poprzerabiane z byłych stajen. Ściany zewnętrzne wewnątrz od fundamentu stale mokre, zimą na całych ścianach mróz. Podłoga zgniła od grzyba, dziurawa lub też świeżo zrobiona z drzewa. Rozmieszczenie: dwa do czterech pięter prycz, na pryczach ściśnięci, tylko bokiem można było spoczywać. Do sienników wydano słomę zupełnie zgniłą, śmierdzącą. Bielizna wydana tak dla oka z magazynu, w większej ilości stara, ze wszami i gnidami. Budynki zapluskwione, szczurów i myszy całe stada. Ustęp: wykopane rowy do 30 metrów głębokości, niezabezpieczone przed wypadkiem, przez co jeden z internowanych wpadł w nocy i utopił się. Wyżywienie: w pierwszych dniach wydawano nam mięso z dziczyzny peklowane, zgniłe, śmierdzące, niemożliwe do jedzenia, później zamiast mięsa rybę morską śmierdzącą, jako dodatek rybki wielkości palca – surowe, których prawie nikt nie jadł. Woda z rzeki, śmierdząca.

Obóz Kozielsk: zakwaterowanie w klasztorze, kwatery zapluskwione, zakwaterowanie i wyżywienie nieco lepsze.

Obóz Griazowiec: zakwaterowanie zupełnie złe, spoczynek nocny po strychach, na dworze pod drzewami, po pewnym czasie w barakach bez ścian, wyżywienie do czasu amnestii jak w Juchnowie, a nawet bez tłuszczu i ryb, ilość chleba zmniejszyli o 50 proc.

5. [Skład więźniów, jeńców, zesłańców:]

Narodowość: Polacy, Białorusini i kilku Żydów – żołnierze polscy, względnie urzędnicy państwowi. Poziom umysłowy i moralny – 84 proc. przeciętnie, pozostałe 16 proc. to należący do organizacji „bezbożników” i konfidentów informatorów, o których pojedynczo składałem meldunki do II oddziału przy 8 Dywizji w Pahlevi i Teheranie. W ZSRR w Griazowcu podałem imiennie p. podpułkownika Krańczyńskiego .

6. [Życie w obozie, więzieniu:]

Przebieg dnia: godzina 6.00 pobudka, ranny apel, od 8.00 do 12.00 praca, od 14.00 do 18.00 praca, niewyznaczeni do pracy zmuszani byli chodzić na pogadanki propagandowe lub pobierać książki komunistyczne, a przeważnie konstytucję stalinowską. Od 19.00 do 22.30 mityngi lub kino propagandowe. O Polsce wyrażali się jak najgorzej, Anglię nazywali prostytutką.

7. [Stosunek władz NKWD do Polaków:]

Podstępny, nikczemny, poniżający godność człowieka. Pytania: czy walczył przeciw ZSRR? Dlaczego nie bił swoich oficerów, a walczył za kapitalistów? Dochodzenia co do pracy czy funkcji, jaką zajmował przed wojną. Badania odbywały się dniem i nocą.

8. [Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:]

Pomoc lekarska propagandowa; brak lekarstw i środków odżywczych. Chory internowany nawet za własne pieniądze nie mógł sobie kupić mleka ani też jajek lub masła. Chorzy na płuca byli izolowani w ubikacji, gdzie podłoga była zgniła, wilgoć, grzyb, w nocy szczury i myszy nie dawały wypoczywać. Wypadki śmiertelne: chorąży Eugeniusz Kinasz, kapral podchorąży Jakubowski, sierżant Krzypski i st. sierżant.

9. [Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?]

Przez cały czas dostałem dwa listy i paczkę, od 25 lutego 1941 żadnej informacji nie otrzymałem. Na zapytanie o listy politruk odpowiadał: – Dla wszystkich u nas są listy

i przesyłki, lecz wydajemy tylko dobrym ludziom; swołoczom i wrogom narodu sowieckiego nie wydamy i nikt niech nie oczekuje.

10. [Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?]

Po ogłoszeniu amnestii dla Polaków 27 sierpnia 1941 roku zostałem przyjęty do Wojska Polskiego i 2 września z całym obozem wyjechałem pociągiem do Tockoje, gdzie się formowały dywizje polskie.

Gedera, 14 stycznia 1943 r.